

Samenvatting concept-RES Achterhoek

16 juni 2020

Klimaatakkoord

Op de klimaatconferentie in 2015 in Parijs zijn 196 landen overeengekomen om emissie van broeikasgassen te beperken en zo klimaatverandering tegen te gaan. Nederland geeft met de opstelling van het Klimaatakkoord invulling aan dit streven. Eén van de maatregelen uit het Klimaatakkoord is het opstellen van Regionale Energiestrategieën (RES): strategieën waarin de mogelijkheden in kaart worden gebracht voor de opwek van duurzame energie door middel van grootschalige wind- en zonne-energie en gebruik van warmte. Ook moet in deze strategie nagegaan worden wat de effecten van de opwekking van duurzame energie zijn op het elektriciteitsnetwerk.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat in Nederland 35 terawattuur (TWh) duurzame elektriciteit op land wordt geproduceerd in 2030. In 30 regio's wordt gewerkt om samen die 35 TWh te realiseren. Acht gemeenten in de Achterhoek vormen samen met de provincie Gelderland en het Waterschap Rijn en IJssel de RES-regio Achterhoek. De netbeheerder Liander is partner van de RES en draagt bij aan de opstelling van de Regionale Energiestrategie.

Energieproductie én energiebesparing

Duurzame energie produceren gaat hand in hand met energiebesparing. Wat wordt bespaard hoeft niet te worden opgewekt. In de Achterhoek zijn al diverse initiatieven opgezet om energie te besparen zoals het project 'Achterhoek Onderneemt Duurzaam' van, voor en door ondernemers en het project 'Woningverbeterplan' van het Agem Energieloket voor inwoners. Om het resterende energieverbruik duurzaam in te vullen is productie van energie door zonnepanelen en windturbines

noodzakelijk. Ook andere opwekmethode zijn mogelijk, maar wind- en zonne-energie zijn rendabele methoden die aanzienlijke bijdragen leveren in de totale productie van de benodigde energie.

Ruimtelijke en maatschappelijke uitdaging

De productie van duurzame energie brengt verandering teweeg. Windturbines en zonneparken maken voor langere tijd een zichtbaar deel uit van het landschap. Het is daarom wenselijk om doordacht om te gaan met locatiekeuzes voor een windpark of een zonnepark. In de Achterhoek kijken we daarom nadrukkelijk naar de mogelijkheden om landschappelijke kwaliteiten te waarborgen of te verbeteren. We gaan na hoe we de regionale economie kunnen laten profiteren van de energieproductie. En we betrekken inwoners, bedrijven, overheden en organisaties bij de vraag hoe we een toekomstbestendige energievoorziening kunnen vormgeven.

Van vandaag op morgen?

We leven in een dynamische wereld. Wat we vandaag niet acceptabel vinden, is later het nieuwe gewoon. Wat nu technisch onmogelijk is, blijkt later te realiseren. Dit houdt in dat we werken aan een Regionale Energiestrategie (RES) die nooit af is. We brengen telkens verbeteringen aan op basis van nieuwste inzichten, technische innovaties, maatschappelijke trends en veranderend energieverbruik dat daarmee gepaard kan gaan.

Deze concept-RES is dan ook een momentopname. We schetsen een beeld van de regionale ambitie en de mogelijkheden om die te realiseren. We gaan dit verder verkennen en uitwerken en geven aan welke stappen we daartoe de komende tijd gaan zetten. De eerstkomende mijlpaal is de oplevering van de RES 1.0, medio 2021. Daarin staan de resultaten van de verdere verkenning op basis van de koers die in deze concept-RES wordt uitgezet. Daarna wordt de RES twejaarlijkse geactualiseerd.

Waar staan we?

De Achterhoekse gemeenten en Waterschap Rijn en IJssel hebben de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. In het Akkoord van Groenlo in 2009 en 2013 hebben zij ingestemd met deze ambitie en met de initiatieven tot verduurzaming om deze ambitie te verwezenlijken.

Voortbouwend hierop is voor deze concept-RES een nadere verkenning gedaan naar de energiebehoefte. Op hoofdlijnen is geanalyseerd wat de toekomstige energievraag is en hoe we daarin op een duurzame wijze kunnen voorzien.

Concreet is gekeken naar:

- De ruimte die in beginsel aanwezig is om energie te produceren met windturbines en zonneparken. We hebben ons daarbij gebaseerd op de kaders die de gemeenten hebben opgesteld voor het gebruik van de ruimte. Deze kaders zijn gebaseerd op een gemeenschappelijke kern die is vervat in het Koersdocument Duurzame Energie Achterhoek (ook wel RODE-beleid genoemd). Gemeenten hebben dit document naar eigen inzicht in hun beleid verwerkt.
- De warmtebronnen die in de Achterhoek aanwezig en bruikbaar zijn. Levert industrie restwarmte? Kunnen we van geothermie, warmte uit oppervlakte- of afvalwater gebruik maken? Zijn warmtenetten realistisch? Dit vanuit de gedachte om die warmte voor ruimteverwarming in te zetten zodat er minder energie hoeft te worden geproduceerd.

- De mogelijkheden en onmogelijkheden van het elektriciteitsnetwerk in de Achterhoek om zonneparken of windturbines aan te sluiten. Kan het netwerk dit aan zonder toenemende 'congestie' op het net? Waar liggen mogelijkheden om relatief snel en kostenefficiënt zonneparken of wind-turbines aan te sluiten?
- De visies, opinies en ideeën van diverse stakeholders, die nadere richting kunnen geven aan het ruimtegebruik en de koppeling van de productie van duurzame energie aan andere maatschappelijke thema's die in de Achterhoek van belang zijn.

De inzichten die uit de bovenstaande activiteiten naar boven zijn gekomen hebben tot de voorliggende concept-RES geleid.

De kabinetsmaatregelen om het coronavirus tegen te gaan hebben de voortgang van ons werk aan de concept-RES bemoeilijkt, maar niet onmogelijk gemaakt. De inhoudelijke voorbereidingen hebben we kunnen afronden als voorzien. De betrokkenheid van stakeholders heeft zich beperkt tot één ronde waarmee een aanzet is gemaakt voor verdergaande participatie richting RES 1.0.

De Achterhoekse bijdrage

De in het kader van de RES uitgevoerde analyses rond elektriciteit, en de al langere tijd bestaande regionale ambities voor de productie van duurzame energie, hebben ervoor gezorgd dat de portefeuillehouders duurzaamheid van de gemeenten samen met de betrokken bestuurders van de provincie Gelderland en het Waterschap Rijn en IJssel tot overstemming zijn gekomen over de Achterhoekse bijdrage van op te wekken duurzame energie aan het NP RES (Nationaal Programma Regionale Energiestrategie). Besloten is om de regionale lijn met kracht voort te zetten en de regionale ambitie in de concept-RES over te nemen.

De samenwerkende overheden in de regio Achterhoek streven ernaar om als bijdrage aan de nationale opgave 1,35 TWh duurzame energie op te wekken in 2030. Het streven is om hiervan 0,35 TWh zon-op-dak te realiseren.

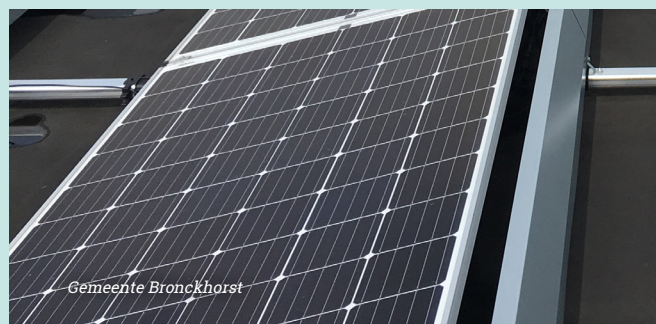
De Achterhoek zet, met de Regionale Uitvoeringsagenda sinds 2016, al goede stappen om deze ambitie te realiseren. De huidige en reeds geplande grootschalige opwekinstallaties zullen gezamenlijk al 0,36 TWh opleveren¹. Met het 'bod' van 1,35 TWh draagt de Achterhoek ruimschoots bij aan de nationale doelstelling. Met dit bod voldoet de Achterhoek ook aan de CO₂-reductiedoelstelling van 55% in 2030 ten opzichte van 1990, die in het Gelders Energie akkoord is afgesproken door een reductie van ruim 60% CO₂ ten opzichte van 1990 te realiseren².

In de fase van opstelling van de RES 1.0 gaan we nader verkennen hoe we dit ambitieniveau gaan concretiseren, gegeven de gemeentelijke beleidskaders. We onderzoeken waar zonneparken idealiter worden geplaatst en waar ruimte is voor windturbines. Kortom, we onderzoeken met welke energiemix (een combinatie van zonne-energie en windenergie) we onze ambitie kunnen realiseren. Duidelijk is wel dat de Achterhoek vol inzet op de productie van zonne-energie op daken. Het streven is om 0,35 TWh via grootschalige opstellingen van zon-op-dak te produceren. Ook kansen voor het benutten en/of dubbel gebruiken van de openbare ruimte voor de opstelling van zonnepanelen worden zoveel mogelijk benut.

Tijdens het opstellen van deze concept-RES, maar ook richting de opstelling van RES 1.0, staat de trein niet stil. Het ruimtelijk beleid van de Achterhoekse gemeenten en de nadere bepaling voor het ruimtegebruik voor productie van zonne- en windenergie laten toe dat initiatieven doorgang kunnen vinden, parallel aan het opstellen van de RES.

¹ Bron: RVO. De beschikte productie per jaar in SDE aanvragen tot en met ronde 'SDE+ 2019 I'. Actualisatie van factsheet Zon-pv en wind op land (NP RES, 2019)

² Bron: Over Morgen, Tussenrapportage, mei 2020

Samen d'ran

Ambitie is mooi; het realiseren ervan vergt de nodige stappen:

- In een participatief proces met stakeholders gaan we de inzet van de ruimte, die in het ruimtelijk beleid van de gemeenten al is gedefinieerd, nader onder de loep nemen. Met die participatie maken we ook weer dankbaar gebruik van de uitgebreide participatierondes die gemeenten eerder hebben doorlopen voor dit ruimtelijk beleid. In dat participatieproces gaan we integraal onderzoeken waar in meer detail ruimte is voor zonneparken en windturbines.
- Tegelijkertijd gaan we verder met het faciliteren en laten realiseren van projecten, met name de zonneparken. Er zijn veel initiatieven waardoor een regie op de ontwikkeling daarvan wenselijk is. De zonneparken zijn vaak grotere oppervlaktes zonnepanelen die landschappelijk zo goed mogelijk zijn ingepast. Er vindt participatie met omwonenden plaats.
- Wat betreft zonne-energie blijven we de kleinschalige opwekking van zonne-energie door particulieren maximaal ondersteunen. Dit wordt grotendeels door de markt opgepakt. Het Agem Energieloket kan bewoners van informatie voorzien.
- Ook de grootschalige (groter dan 15 kWp) opstellingen voor zon-op-dak faciliteren we maximaal. We onderzoeken de mogelijkheid om zonneinitiatieven vorm te geven en realisatie ervan te faciliteren. Dit kan door kennisoverdracht, inzet van financieel instrumentarium maar wellicht ook door operationele ondersteuning waarmee betrokkenen worden ontzorgd. Hiervoor loopt onder meer het ondersteunende Programma 'Zonnige Bedrijven'.

- We sturen sterk op het realiseren van zon-op-dak bij nieuwbouw van bedrijfsgebouwen. Met name bouwwerken in de logistiek lenen zich daarvoor bij uitstek.
- We zoeken de synergie door de productie van zonne-energie te koppelen aan andere maatschappelijke thema's. Met het Zon-op-erf-project, gefaciliteerd door de Agem, wordt aangehaakt bij agrarische ontwikkelingen waarbij agrarische bebouwing vrijkomt. Door benutting van vrijkomende grond voor de productie van zonne-energie wordt én de ruimte benut én komen revenuen van de energieproductie vrij ten voordele van de betreffende agrariërs.
- Tenslotte gaan we inzetten op een grote financiële participatie van inwoners en lokale partijen en gelijkwaardig mede-eigenaarschap bij de productie van duurzame energie.

Gemeente Aalten

Integraal

'Integraal' betekent dat we expliciet oog hebben voor maatschappelijke en ruimtelijke thema's die in de Achterhoek spelen. Denk hierbij aan leefbaarheid en vitaal platteland, sociaal-economische dynamiek, agrarische transitie, ecologische vraagstukken, verdroging. We staan stil bij de vraag hoe we met de productie van duurzame energie op deze thema's kunnen inspelen, welke synergiën we kunnen behalen en welke concrete stappen we daarvoor moeten zetten.

Integraal wil ook zeggen dat we de problematiek van levering en teruglevering van elektriciteit aan het netwerk met een brede blik tegemoet treden. Willen we in een acceptabel tempo en tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten duurzame energie produceren en stagnatie op het netwerk tegen gaan, dan moeten we nu nadenken over hoe te handelen. Dit betekent dat we nagaan hoe de elektriciteitsvraag zich in de Achterhoek, verdeeld over diverse gebruikersgroepen (industrie, wonen, mobiliteit) gaat ontwikkelen. Ook kijken we welk ruimtelijk patroon hierin is waar te nemen, en hoe de verdeling over de tijd (verdeling 2050) in levering en teruglevering van elektriciteit aan het net zich ontwikkelt.

De Regionale Structuur Warmte (RSW)

Naast een elektriciteitsopgave kent de Achterhoek ook een warmteopgave. Deze is grotendeels in beeld: de beperkte aanwezigheid van grootschalige warmtebronnen en de moeilijkheid om de warmte die er is naar een afdoende aantal woningen (>1500) te brengen, maakt dat (rest)warmtebronnen maar voor een klein deel ingezet kunnen worden. Dit betekent dat warmte voor het overgrote deel moet worden verkregen door de inzet van elektriciteit. Een programma gericht op forse besparing in de bestaande bouw in combinatie met lokale warmteopwekking is dus

cruciaal voor de warmtevoorziening. Om toch alle mogelijkheden na te gaan om (rest)warmte te benutten, proberen we diverse haalbaarheidsonderzoeken uit te voeren. Zo kijken we of het economisch haalbaar is om diverse kleinere warmtebronnen in en om Winterswijk samen een warmtenet te laten voeden. Een vergelijkbaar onderzoek is denkbaar op de lijn Doetinchem, Gendringen, Ulft.

De Achterhoek gaat d'ran, maar ook anderen 'staan aan de lat'

Het bod voor de productie van 1,35 TWh duurzame energie voor 2030 is aan voorwaarden gebonden. Voorwaarden waarvan de realisatie buiten het vermogen van de Achterhoekse RES-partners ligt. Dit zijn onder andere:

- De beschikbare (bruto) ruimte in de Achterhoek is deels verminderd inzetbaar door de aanwezigheid van een militaire laagvliegroute. Ook een radarzone perkt deze inzetbaarheid in. Op rijksniveau is na te gaan of de beperkingen van deze zones kunnen worden verlicht.
- In de huidige situatie brengt het netwerk van Liander vanwege haar ligging beperkingen met zich mee. Het netwerk ligt in een ringstructuur langs enkele grote kernen van de Achterhoek. De onderstations op de ring beschikken over een aanzienlijk potentieel. Het ontbreken van aansluitcapaciteit in het middengebied van de Achterhoek is in dit gebied verminderd inzetbaar. Dit leidt ertoe dat de ruimtelijke opties voor de productie van duurzame energie worden ingeperkt.

En nu door!

Deze concept-RES is aan de colleges en dagelijkse besturen van de RES-partners ter accordering voorgelegd. Met hun akkoord begint het 'echte' werk pas: het binnen de contouren van deze concept-RES ontwikkelen van aanpakken voor de ruimtelijke, energie- en maatschappelijk vraagstukken. Maar ook het formuleren van concretere aanpakken en denklijnen in participatie met stakeholders waarmee een duurzame productie van duurzame energie vorm kan worden gegeven. Dit proces zal het komende jaar worden gevoerd en de uitkomsten zullen we weergeven in een RES 1.0, de concrete strategie waarmee we de komende jaren aan de slag gaan.

[Klik hier voor de concept-RES Achterhoek](#)

